

Seletav sõnastik

Kahtlustatavaga tegeleb kogu kohtueelse menetluse vältel uurimisasutus. Alles siis, kui prokuratuur on pärast kriminaaltoimiku tutvustamist veendunud, et kõik kohtulikuks uurimiseks vajalikud tõendid on kogutud, koostab ta süüdistusakti ja muudab sellega kahtlustatava süüdistatavaks.

Kahtlustataval on rida õigusi ja kohustusi. Tal on õigus teada kahtlustuse sisu ja anda selle kohta ütlusi või keelduda ütluste andmisest, samuti teada, et tema ütlusi võidakse kasutada süüdistuseks tema vastu. Kahtlustataval on õigus kaitsja abile ja kohtumistele kaitsjaga nelja silma all, olla üle kuulatud, osaleda vastastamisel, ütluste seostamisel olustikuga kaitsja juuresolekul. Kahtlustataval on õigus osaleda vahistamisaotluse arutamisel kohtus, esitada tõendeid, taotlusi ja kaebusi, tutvuda menetlustoimingu protokolliga ning teha menetlustoimingute kohta avaldusi. Kahtlustava nõusolek on vajalik kokkuleppemenetluse kohaldamiseks ja tal on õigus osaleda kokkuleppemenetluse läbirääkimistel, teha ettepanekuid kohaldamisele kuuluva karistusliigi ja -määra kohta ning sõlmida või sõlmimata jätta kokkuleppemenetluse kokkulepe.

Kahtlustatav on kohustatud ilmuma uurimisasutuse, prokuratuuri või kohtu kutsel ja osalema menetlustoimingus ning alluma uurimisasutuse, prokuratuuri ja kohtu korraldustele.

Lihtmenetlus – lihtmenetluse eesmärk on kiirendada kriminaalmenetlust, vähendamaks kohtusüsteemi ülekoormatust. Lihtmenetlus on üldnimetus lihtsustatud menetlusliikidele. Eristatakse kolme lihtmenetlust:

1. lühimenetlus
2. kokkuleppemenetlus
3. käskmenetlus

Kõikidele lihtmenetlustele on ühine, et kohtunik arutab kriminaalasju ainuisikuliselt.

Lühimenetlus võimaldab kohtumenetluse läbiviimist üksnes kriminaaltoimiku põhjal, tunnistajaid ja eksperte välja kutsumata. Lühimenetluses on nõutav kahtlustatava/süüdistatava nõusolek asja kiiremaks menetlemiseks.

Kokkuleppemenetluse käigus nõustuvad süüdistatav ja tema kaitsja süüdistuse sisu ja kuriteo kvalifikatsiooni, kuriteoga tekitatud kahju laadi ja suurusega ning jõuavad kokkuleppele prokuröri poolt kohtus nõutava karistuse liigis ja määras.

Käskmenetluse kohaldamise eelduseks on tõendamiseseme asjaolude selgus. Käskmenetluse korras menetletakse kiiresti kergemaid kuritegusid, mille eest prokurör peab õiglaseks rahalist karistust.

Kiirmenetluse eelduseks oli see, et kuriteo asjaolud oleksid selged. Kahtlustatava/süüdistatava nõusolekut kiirmenetluseks ei küsita.

Kinnipidamine - kuriteos kahtlustatavat võib politsei kohtu loata kinni pidada

maksimaalselt 48 tundi.

Kohtueelne menetlus - kohtueelne menetlus on vaid kohtumenetluse ettevalmistus. Kohtueelses menetluses selgitavad uurimisasutus ja prokuratuur välja kahtlustatavat ja süüdistatavat õigustavad ja süüdistavad asjaolud. Kohtueelse menetluse eesmärk on koguda tõendusteavet ja luua kohtumenetluseks vajalikud tingimused.

Kommenteerimisalluvus - Infot kohtueelse menetluse kohta võib anda ainult prokuratuur.

Kohtuväline menetleja - asutus, millel on õigus määrata väärteo toimepanijale karistus, kuid mis ei ole kohus. (Näiteks politsei võib kohtuvälise menetlejana trahvida autojuhti, kes sõitis lubatust kiiremini.)

Kriminaalvastutus - süüdimõistetu suhtes süüdimõistva kohtuotsusega kaasnevate kõikide negatiivsete asjaolude kogum.

Menetlusosaline - väärteomenetluses menetlusalune isik ja tema kaitsja; kriminaalmenetluses kahtlustatav, süüdistatav ning nende kaitsjad, kannatanu ja tsiviilkostja.

Menetlustoimingud - uurimistoimingud ja muud toimingud süüteomenetluse tagamiseks ehk kõik menetleja toimingud kriminaalmenetluses. Iga uurimistoiming on menetlustoiming, kuid mõni menetlustoiming ei ole uurimistoiming. Menetlustoiminguks, mis ei ole uurimistoiming, on näiteks kahtlustatava vahi alla võtmine. Selle tulemusena ei saada tõendeid, mis aitaksid kahtlustatava süüd tõendada, vaid selle eesmärgiks on üksnes tagada, et kahtlustatav ei põgene õigusemõistmise eest.

Oportuniteet on kriminaalmenetluse lõpetamine süüdistatava ja prokuröri kokkuleppena avaliku menetlushuvi puudumise korral ja kui süü ei ole suur. Süüdistatav ei pea sel juhul end süüdi tunnistama, kuid oportunisteediga lõpetamine eeldab, et ta on teo siiski toime pannud. Karistusregistrisse aga märget ei lähe. Süüdistatav peab heastama kuriteoga tekitatud kahju, tasuma kriminaalmenetluse kulud ning maksma kindla summa riigituludesse või sihtotstarbeliseks kasutamiseks üldsuse huvides. Oportunisteediga saab lõpetada teise astme kuritegu.

Sündmuskoht - süüte toimepanemise koht; õnnetusjuhtumi koht

Süüdistatav on isik, kellele on esitatud süüdistus teatud kuriteo toimepanemises ning kelle kohta on prokuratuur koostanud süüdistusakti. Süüdistataval on kõik kahtlustatava õigused ja kohustused (vt artikli algusse!), lisaks sellele õigus tutvuda kaitsja vahendusel kriminaaltoimikuga. *Süüdistatav, kelle suhtes on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus, on süüdimõistetu. Süüdistatav, kelle suhtes on jõustunud õigeksmõistev kohtuotsus, on õigeksmõistetu.*

Süüdistusaktis on kirjas kuriteo asjaolud ja millisele karistusseadustiku sättele see kuritegu prokuröri hinnangul vastab.

Kui uurimisasutus on lõpetanud kohtueelse menetluse ja edastanud kohtueelse menetluse kokkuvõtte prokuratuuri, siis üldjuhul sellest ei teavitata kahtlustatavat, sest see ei tähenda kriminaalmenetluse lõppu.

Süütuse presumptsioon - on kriminaalmenetluse põhimõte, mille järgi ei saa

rääkida kriminaalvastutusest enne süüdimõistva kohtuotsuse jõustumist.

Uuriija on ametnik (enamasti politseinik, kuid võib olla ka maksuametnik, kaitseväelane, keskkonnainspektor vm), kes uurib kuriteo asjaolusid, püüdes välja selgitada, kes selle toime pani. Erineb prokurörist selle poolest, et teeb n-ö. detektiivitööd, selgitades välja faktid, prokurör aga selgitab välja, millisele seadusesättele toimepandud kuritegu vastab ja kuidas kurjategijat karistada tuleks.

Uurimisalluvus - eristatakse kolme liiki uurimisalluvust: üldine uurimisalluvus, kuriteo liigi järgne uurimisalluvus, erandlik uurimisalluvus. Üldine uurimisalluvus on antud Politsei- ja Piirivalveametile, tema hallatavatele asutustele ja Kaitsepolitseiametile.

Uurimistoimingud - menetleja (uuriija, prokuröri või kohtu) toimingud, mille eesmärgiks on saada tõendeid, mille abil õnnestuks kurjategija tabada ja süüdi mõista. Uurimistoimingud on nt. sündmuskoha vaatlus, tunnistaja ülekuulamine, asitõendile ekspertiis.

Vahistamine - tegemist kõige raskema tõkendiga, mis seisneb kahtlustatavalt, süüdistatavalt või süüdimõistetult kohtumäärusega vabaduse võtmises kuni 6 kuuks, erandjuhtudel kauemakski.

Tutvuge ka kriminaalasjade kohtuliku arutamise kohta käivate selgitustega [kohtute kodulehel](#) [1]!

Allikas URL: <https://www.prokuratuur.ee/et/pressile/seletav-sonastik>

Lingid

[1] <http://www.kohus.ee/et/kohtuasjade-menetlused/kriminaalmenetlus>